

Saamelaiskäräjälain 9 §:n mukainen neuvottelu

Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma

PÖYTÄKIRJA

Aika: torstai 22.4.2021, klo 10.35-12.15

Paikka: Teams-videopuhelu

Paikalla:

Jarmo Muurman (pj.)	Ympäristöministeriö
Magnus Cederlöf	Ympäristöministeriö
Heta-Elena Heiskanen	Ympäristöministeriö
Johannes Lounasheimo	Ympäristöministeriö
Iris Mäntylä	Ympäristöministeriö
Tuomas Aslak Juuso	Saamelaiskäräjät
Leo Aikio	Saamelaiskäräjät
Tiina Lovisa Solbär	Saamelaiskäräjät
Sarita Kämäräinen	Saamelaiskäräjät
Laura Olsén-Ljetoff	Saamelaiskäräjät
Anni-Sofia Niittyvuopio	Saamelaiskäräjät
Saara Ronkainen	(siht.) Motiva
Auli Elolahti	(siht.) Motiva

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen. Kokouksessa oli kyse saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisesta neuvottelusta. Saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaan viranomaiset neuvottelevat Saamelaiskäräjien kanssa laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka voivat välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana.

Neuvotteluvuorot täyttämiseksi ympäristöministeriö varasi Saamelaiskäräjille tilaisuuden tulla kuulluksi ja neuvotella asiasta. Neuvottelun tarkoituksena oli selvittää Saamelaiskäräjien näkemykset ilmastosuunnitelman alustaviin toimenpiteisiin. Neuvotteluaineistoksi oli etukäteen toimitettu taustamuistio.

2. Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman tilannekatsaus

Ympäristöneuvos Magnus Cederlöf esitteli Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (KAISU) valmistelua.

2. Saamelaiskäräjien näkemykset ja esitykset aiheesta

Yleisiä näkemyksiä:

Saamelaiskäräjät totesi, että taakanjakosektorin osa-alueista saamelaisia koskettavat erityisesti liikenne, rakennusten lämmitys, työkoneet ja soveltuvilta osin maatalouden toimenpiteet. Saamelaiskäräjät näki ilmastosuunnitelman tärkeänä ja siirtymä vähähiiliseen yhdyskuntarakenteeseen ja liikennejärjestelmään koettiin keskeisenä. Todettiin, että oikeudenmukainen siirtymä ja reilu muutos ovat tärkeitä erityisesti heikommassa asemassa olevien alkuperäiskansojen kannalta. Oikeudenmukainen siirtymä yhteiskunnassa tulisi tapahtua niin, että ilmastotoimet eivät heikennä saamelaisten elinkeinoja ja kulttuuria.

Saamelaiskäräjien mukaan olisi tärkeää arvioida, voiko esimerkiksi hintojen nousu aiheuttaa elinkeinojen kannattavuuden heikkenemistä. Tulisi myös arvioida, miten siirtymistä innovatiivisen tekniikan hyödyntämiseen voitaisiin edistää saamelaisten perinteisissä elinkeinoissa. Toimenpiteiden kielteiset vaikutukset, jotka liittyvät perinteisten elinkeinojen harjoittamisen mahdollisuuksiin ja kustannuksiin, tulisi kompensoida.

Saamelaiskäräjät oli huolestunut siitä, että ilmastosuunnitelman toimenpiteet eivät välttämättä huomioi alueellisia kysymyksiä eri sektoreiden osalta. Saamelaisten kotiseutualueen pitkät sisäiset etäisyydet ja palveluiden heikko saatavuus, eivät tue vähähiilisyteen siirtymistä liikenteessä. Saamelaisten kotiseutualueen erityispiirteet tulisikin huomioida, ja taakanjakosektoreiden toimenpiteiden vaikutuksia tulee tarkastella saamelaisten kotiseutualueen ja alkuperäiskansan oikeuksien näkökulmasta.

Saamelaiskäräjät toivoi ympäristöministeriöltä tarkennuksia siitä, miten saamelaiset on huomioitu ilmastosuunnitelman toimenpiteissä.

Näkemykset liikenteen toimenpiteisiin:

Saamelaiskäräjät korosti saamelaisalueiden hajanaista palvelu- ja yhdyskuntarakentetta, jossa välimatkat ovat pitkiä. Usein palveluita löytyy vain maakuntakeskuksesta. Ajoneuvojen kilometrien mukaisesta liikkumisen ohjuksesta toivottiin mahdollisimman oikeudenmukaista siten, että se huomioisi työkoneiden, investointien ja käyttökulujen kustannusvaikutukset.

Saamelaiskäräjät muistutti, että saamelaisten elinkeinojen harjoittamisessa tarvitaan moottoriajoneuvoja, kuten moottorikelkkoja ja mönkijöitä sekä veneitä. Moottorikelkkojen ja mönkijöiden energiatehokkuus ja sitä parantavat toimenpiteet nähtiinkin tärkeinä. Ajoneuvoja toivottiin kehitettävän vähäpäästöisemmiksi ja vähemmän luontoa kuormittaviksi. Vähäpäästöisyyteen kannustavia hankintatukia ja kannustimia haluttiin kohdistaa myös moottorikelkkoihin ja mönkijöihin.

Näkemykset maatalouden toimenpiteisiin:

Saamelaiskäräjät näki paikallisen ruokaturvan erityisen tärkeänä saamelaisille. Saamelainen perinteinen ruokajärjestelmä pohjautuu paljolti perinteisiin elinkeinoihin ja nojautuu elinkeinojen elinvoimaisuuteen. Ruokaturvan ja omavaraisuuden perustana ovat perinteisistä elinkeinoista saadut raaka-aineet, kuten poro, kala, riista ja marjat.

Saamelaiskäräjät totesi, että toimenpiteissä tulisi huomioida myös saamelaisten alueella tapahtuva luonnonvarojen hyödyntäminen. Alueen luonnonvarojen kasvava käyttö on johtanut saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittamiseen käytettävien alueiden kaventumiseen. Tämä vaikuttaa saamelaisten kotiseutualueen ilmastoresilienssiin eli saamelaisten mahdollisuuksiin vastata ilmastonmuutoksen tuomiin haasteisiin. Saamelaiskäräjien mukaan saamelaisten kotiseutualueella luonnonvarojen käyttö vaatii saamelaisten oikeuksien huomioimista, joka nähdään keskeisenä osana sosiaalista ja alueellista oikeudenmukaisuutta.

Näkemykset rakennusten päästövähennysten toimenpiteisiin:

Saamelaiskäräjät nosti esiin, että rakennusten ja kaukolämmön lämmityskulujen ja energiatehokkuusvaatimuksien heijastusvaikutuksiin tulee kiinnittää huomiota saamelaisten kotiseutualueella.

Saamelaiskäräjät koki energiatehokkuuden edistämisen ensisijaisen tärkeäksi. Sähköistymisessä ja uusiutuvan energian lisäämisessä nähtiin riskejä, mikäli saamelaisten kotiseutualueetta hyödynnettäisiin tulevaisuudessa laajamittaisesti sähkön tuotantoon ja sähkönsiirtoon.

3. Keskustelu

Ympäristöministeriö kiitti Saamelaiskäräjiä kommenteista ja kysymyksistä ilmastosuunnitelmaan liittyen. Todettiin, että alueellinen näkökulma on toistaiseksi ollut suhteellisen vähän esillä erilaisissa ilmastoon liittyvissä suunnitelmissa ja strategioissa. Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa tullaan mahdollisuuksien mukaan huomioimaan alueelliset

näkökulmat ja vaikutukset eri väestöryhmiin. Alueellinen tarkastelu voidaan kuitenkin huomioida mahdollisesti paremmin alue- ja kuntatason suunnitelmissa verrattuna valtion tason suunnitelmiin. Esille tuotiin ministeriön mahdollisuudet tukea alue- ja kuntatason työtä esimerkiksi erilaisten ohjelmien kautta. Ministeriön mukaan oikeudenmukainen siirtyminen tulee olemaan ilmastosuunnitelman valmistelun keskiössä.

Saamelaiskäräjät totesi, että toimenpiteiden vaikutusten arviointia tulee täydentää alueellisen tason ja saamelaisten kotiseutualueen osalta ja että toimenpiteiden arvioituja alueellisia haittavaikutuksia tulee kompensoida. Saamelaiskäräjät totesi, että saamelaisia koskevaa tietopohjaa tulisi täydentää suunnitelmassa.

Ympäristöministeriö totesi, että ilmastosuunnitelman vaikutuksia arvioidaan tutkimustyön pohjalta. Ministeriö toivotti Saamelaiskäräjät tervetulleiksi ilmastosuunnitelman yhdenvertaisuusvaikutuksia koskevaan työpajatilaisuuteen.

Saamelaiskäräjät korosti tarvitsevansa lisää henkilöstöresursseja osallistuakseen tehokkaasti laajaan ilmastotyöhön. Ratkaisuedotuksena Saamelaiskäräjät toi esille ilmastolakiin ehdotetun saamelaisen ilmastoneuvoston.

Ympäristöministeriö totesi, että ilmastosuunnitelman valmistelussa pyritään huomioimaan mahdollisimman hyvin Saamelaiskäräjien esiin nostamat asiat. Suunnitelmaa pyritään täydentämään alueellisia vaikutuksia koskien.

Lopuksi todettiin, että ilmastomuutokseen liittyvää informaatio-ohjausta ja koulutusmateriaalia ei ole riittävästi saamen kielellä.

5. Yhteisymmärryksen toteaminen ja kiitokset

Ympäristöministeriö kiitti Saamelaiskäräjiä saadusta palautteesta. Todettiin yhteisesti, että taakanjakosektorin osa-alueista saamelaisia koskettavat erityisesti liikenteen, rakennusten lämmityksen, työkoneiden ja soveltuvilta osin maatalouden toimenpiteet. Lisäksi todettiin, että toimien saamelaisten kotiseutualueita koskevia alueellisia vaikutuksia tulee arvioida ja tietopohjaa vahvistaa. Tähän liittyy ilmastolakia koskevissa neuvotteluissa käyty keskustelu saamelaisesta ilmastoneuvostosta. Lopuksi puheenjohtaja totesi, että ilmastolain uudistuksen lisäkuulemisen yhteydessä voidaan miettiä myös mahdollisuutta toiselle ilmastosuunnitelmaa koskevalle käsittelylle.

6. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti neuvottelun klo 12.10

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment